

SAGA
EGMONT

KAIKILLA JOKU IHMINEN

LIISA HÄNNIKÄINEN

Liisa Hännikäinen

Kaikilla joku ihminen

SAGA Egmont

Kaikilla joku ihminen

Cover image: Shutterstock

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright © 1974, 2021 Liisa Hännikäinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726581881

1st ebook edition

Format: EPUB 2.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga Egmont - a part of Egmont, www.egmont.com

Isä seiso i keskellä huonetta aivan kuin ei olisi tiennyt, mitä tehdä. Lopulta se las i rukkaset kaapin kulmalle. Pauliina riipaisi henkarin eteisestä, mutta isä istui jo takki päällä keinutuolissa.

- Aattelin että otatte Sulon kanssa auton, isä sanoi. Se naputteli sormiaan käsinojaan. - Kettään ei ole erikoisemmin käsketty. Mitä ny Tyynen sisko tullee.

- Sulohan on työssä.

- Auto levis, isä sanoi, avasi vetoketjun, sipaisi harvenneita hiuksiaan. - Jos ny Arjakin kerran lähtis vaan ei se taja tulla, kun Marita kävi siellä viikolla. Minä en sille likalle ennää ossaa puhua. Aikani yritin vaan taitas olla paras, että joku kouluja käyny sanos jottain. Semmosta se kuuntelis. Nykyään se mennee ohitte että vinkka käy. Sano muuttavansa kotoa.

Pauliina antoi veden virrata pesualtaaseen, työnsi kattilan alle, kun näytti kirkkaalta.

- Älä mittään turhia, onnikka mennee ihan kohta, isä teki lähtöä. - Jos sinä puhusit sille Maritalle, ehän minä muuten, mutta kun Tyynen mieli on niin pahana.

Pauliina seiso i ikkunassa, katseli isän kävelyä. Se kulki kumarassa vastatuuleen hätäisin askelin. Kädet viuh toivat sivulla. Mihinkähän sillä noin kiire, kun ei autokaan vielä mennyt. Pauliina huokasi, meni keittiöön ja huomasi ettei ollut kääntänyt virtaa päälle. Hän jäi tuijottamaan merkkivalon punaista silmää, ajatteli Tyynä. Työtä se ainakin teki, oli muitten käskyläisenä. Mummu kupsutti jäljessä huonoilla jaloillaan ja komenteli. Siihen se ei ikinä ollut liian vanha. Ja Marita tuskin puhui Tyynelle. Tyttö ei hyväksynyt tätä isänsä vaimoksi vaikkei itse mennyt navettaan tai ollut keittiössä. Mummu sai auttaa. Tyynellä ei ollut totisesti helppoa. Ja nyt se lapsikin.

Ovikello rämähti vihaisesti.

- Olethan sinä kotona, Sulo sanoi ja työntyi sisälle. Se oli väsynyt, silmät verestivät. Kerran se vielä nukkuu rattiin ja ajaa ulos tieltä, Pauliina ajatteli voileipää hotkiessaan. Hän joi kuumaa teetä, oli polttaa suunsa. Ruokatunti oli taas loppumaisillaan.

- Pane edes margariini kaappiin, hän sanoi sitoessaan huivia eteisessä. Sulo murahti jotakin, oli huonolla tuulella.

Vähentävätköhän ne palkasta ajamattomat päivät, Pauliina ajatteli kävellessään työpaikalle. Arjalla ja Sulolla oli muutenkin kovin tiukkaa, rokulia ei saanut tulla. Korjaisivat nyt ainakin jarrut, jottei vahinkoja tulisi. Sulo oli kyllä puhunut niistä katsastusmiehelle, mutta mitä se hyödytti. Jarrut olisi pitänyt tarkistaa kuorma päällä. Kuka maksaisi, jos joku jäisi alle? Suloa tietenkin syyttäisivät, sanoisivat sen huolehtineen huonosti autosta. Ulkomaan linjoille sai paremmat rekat, mutta Sulolla oli kitkaa pomon kanssa. Se ei pitänyt, että renki huomautteli autojen kunnosta. Ajoja kyllä otettiin paljon, työtunteja lisättiin vaikkei niitä papereissa näkynyt. Kaikki oli siistiä ja laillista.

Konttorissa ei ollut kuin yksi asiakas: mustapukuinen nainen, joka istui selkä suorana nojatuolissa. Huivi rajasi kalpeat kasvot teräväpiirteisiksi kuin linnulla. Arja katseli kyllästyneen näköisenä kuolinilmoitusta, kääntyi sitten naiseen päin.

- Ja teillehän lähetetään lasku, se kysyi.

- Mitään ei lähetellä, kaikki maksetaan käteisellä, nainen sanoi, suonikas käsi avasi laukun.

- Se on suuren talon emäntä, Pauliina selitti, kun nainen oli mennyt. Se riuhtoi kadulla vastatuuleen, näytti vihaiselta.

- Mistä minä sen tiesin, Arjan ääni oli terävä. Silmien ympärillä oli tummat juonteet. Sulo ei taaskaan ollut

käynyt kotona, ja vaimo hermostui.

- Et kai, Pauliina sanoi sovittelevasti. Hän alkoi lukea ilmoituksia, jotka harjuri oli tuonut hänen eteensä. Asiakkaat eivät halunneet virheitä. Tyttöjen oli pakko oppia, hän ei kauaa lukisi tekstejä, kun kukaan muukaan ei niin tehnyt. Arja toi kotihuolensa työpaikalle, jäi omiin ajatuksiinsa. Harjuri oli kokematon eikä rouva Rassila välittänyt muusta kuin kirjanpidosta. Se istui pöytänsä ääressä, kirjoitti kauniilla käsialallaan tilivientejä kansioon. Kirjanpito oli sille koko elämä.

Pauliina hätkähti, kun käytävän ovi rämähti auki. Joku latomon kaljupää sieltä tuli ja vihaisella tuulella. Mies iski paperit tiskiinkin ja kirosi juoksupojan laiskuutta.

- Kuka on tuonut tällaisen nipun alas, se sanoi kiukkuisena, silmät välähtelivät lasien takana. - Mistä helvetistä me tiedetään, mille sivulle nämä lyödään. Ei ole edes palstamäärää, koosta nyt puhumattakaan. On meillä muutakin tekemistä kuin soitella konttoriin. Juoksupoikakin on tiessään. On tietenkä mennyt pullakauppaan.

Harjuri meni punaiseksi, Arja räpytteli silmiään. Sen kädet tärisivät, mutta rouva Rassila vain kohautti hartioitaan.

Pauliina sieppasi ilmoitukset, selasi niitä. Mies oli oikeassa, mutta ei sen silti tarvinnut räyhätä. Ei vielä ollut kiire, siviilipuolellakin oli hiljaista. Tämä oli taas niitä uusia, jotka hermostuivat pienestäkin syystä.

- Ja vieläkö jotakin, Pauliina sanoi ja katsoi tiukasti mieheen. Se pyörähti ympäri ja katosi käytävään. Paperit kohosivat ilmapirrassa, laskeutuivat sitten takaisin pöydälle. Kukaan ei puhunut mitään. Pauliina näki Arjan läikikkäät posket, kohta se itkisi. Hän kirjoitti ilmoituksiin latomismerkinnät, jätti ne laatikkoon. Juoksupoika saisi viedä ne uudelleen alas.

- Onkos tämä taas uusia, Pauliina kysyi rouva Rassilalta. Se tiesi aina työntekijät, kun kävi kokouksissa.

- On se ollut jo pari kuukautta, se sanoi ja lasi kynän pöydälle. - Tavallisesti se on oikein mukava mies. Jutteli ystävällisesti, kun toi verokirjaansa. Vaan pojilla taitaa olla ryyppykausi päällä. Ne hermostuvat silloin, sanovat mitä sattuu. Vaikka ei tämä mitään ole Niemisen rinnalla, jos muistatte, se vanha konelatoja, joka jäi joululta eläkkeelle. Sillä tosin oli vatsahaava, mutta kyllä se oli pirullinen mies. Kun se oli taittamassa, ei kukaan uskaltanut mitään sanoa, ei edes päätoimittaja. Nieminen olisi voinut vaikka siitä paikasta jättää lehden laittamatta. Pitkälle ne sitä sietivät, mutta kun oli jo vanha mies, eläkkeelle tulossa. Päätoimittaja on kovasti oikeudenmukainen, ymmärsi Niemistä.

- Kyllähän sen tajuaa, Arja oli taas rauhallinen, - mutta ei se hyvä opettaja ollut. Kun toinen oikein huutaa, ei siitä mitään käsitä. Hermostuu vain ja menee loppukin ymmärrys.

- Vanha latoja, Pauliina sanoi ja työnsi arkin koneeseen. - Samoja asioita saa jauhaa vuosikaudet, kyllä siihen hermostuu. Selittää ja selittää eikä sittenkään tehdä oikein.

- Kai se helppoa vanhalle on, Arja sanoi. Se avasi mapin ja selasi laskulomakkeita, - mutta aloittelevalle on kaikki uutta. Sitä ei aina käsitetä, kun pidetään asiat itsestään selvinä. Ja turha tuon oli tulla kiroilemaan, ei täältä montaa kertaa alas ole virheitä mennyt. Siellä on kyllä tehty, kun oikolukijat ovat huolimattomia.

Pauliinan teki mieli sanoa vastaan, mutta hän pysyi vaiti ja kirjoitti ilmoituksen puhtaaksi. Se oli tullut kirjekuoressa, käsiala oli huonoa. Siinä vanha nainen kiitti työpaikkansa johtoa syntymäpäivälahjasta. Firman nimi oli ensin, vasta sitten sukulaiset ja ystävät. Sellaisia

ilmoituksia oli usein, varsinkin tehtailta. Ne järkyttivät joka kerta. Aivan kuin eläkkeelle jäänyt olisi vieläkin pelännyt poisotkimista. Rouva Rassilan mielestä se oli luottamusta työnantajaa kohtaan, kiitollisuutta. Pauliina oli eri mieltä, häntä vaivasi ihmisten nöyryys. Ne eivät uskaltaneet vain kiittää, piti olla oikein nimeltä mainiten. Ystävät ja omaiset jätettiin toiselle tilalle, ei pelätty niitten jättävän. Arja sanoi ihmisten haluavan leuhkia tällä tavalla. Ne tahtoivat näyttää, että heitä muistettiin. Ne olivat hyviä työntekijöitä, ei mitä tahansa massaa.

- Oletko käynyt äitiäsi katsomassa, rouva Rassila kysyi äkkiä.

- Viimeksi jouluna, Pauliina sanoi. Hän tarkisti ilmoituksen, työnsi sen muitten joukkoon. Juoksupoika olisi saanut jo tulla.

- Tunteeko se sinua yleensä, rouva Rassila jatkoi ja katsoi sarvisankaisten silmälasiansa takaa uteliaana.

- Mitä se, Arja sanoi ja selasi kiivaasti postikirjaa. - Kattookin niin kummasti. Mun puolesta Sulo saa käydä yksin äitiään tervehtimässä, mä en mene. Yks kerta oli ihan liikaa.

Rouva Rassila alkoi kirjoittaa taas tilivientejä. Se oli sen näköinen, ettei kuullut tai tiennyt mitään. Ilme ärsytti Pauliinaa; työtoveri ei ikinä ottanut kantaa mihinkään ikävään. Se löysi aina sovittelevat kohdat, ei nytkään vaatinut vastausta. Se kysyisi seuraavan kerran kahden kesken, ei halunnut ärsyttää Arjaa.

Hoitajan mielestä äiti on tyytyväinen elämäänsä, Pauliina ajatteli. Kai se sitten on, ei ainakaan kaipaa häntä. Jutteleekin kuin vieraille ihmiselle, ei käske käymään. Se ottaa tuomiset vastaan, joskus ei edes koske niihin ja kääntää päänsä.

Hän oli vienyt sille kauniin puvun, mutta se ei pitänyt sitä kuin kerran. Nyt se inhosi koko väriä, ruokasalissakin

käänsi päänsä, kun huomasi verhot. Niissä oli samaa keltaista. Joskus hän ajatteli, että se teki sen tahallaan, kiusasi tyttärtään, sen silmistä ei koskaan nähnyt mitään. Jos se jotain puhui, niin se oli aina nuoruudessa, tyttöajassa. Sanoi ettei hän miestä ota, halusi määrätä itse asiansa. Kai se oli onnellinen, ei hän tiennyt. Se oli hänestä aina samanlainen, toisinaan kuitenkin sulkeutuneempi. Sulo kävi siellä useammin, puhui hoitajille. Sitä äiti odotti vaikkei sanonutkaan pojakseen. Väitti että se oli sisaren lapsi vaikkei sillä sisarta ollut. Hänelle se suuttui, kun hän sanoi Suloa veljekseen. Valehtelet, se tiuskaisi, katsoi sitten Suloa. Älä ota tuota vaan akaksesi, se varoitti. Sillä on paha sisu.

Hän nosti päätään, huomasi juoksupojan.

- Vie nämä alas, hän sanoi ojentaen ilmoitukset. Kumisaappaat alkoivat lonksuttaa ovea kohti, vielä käytävältäkin kuului niitten ääni. Merkillistä, miten isoja kenkiä niitten täytyi pitää.

- Mokokakin vetelys, Arja sanoi. Se oli sen näköinen kuin olisi kärsinyt suuren vääryyden, aivan kuin olisi ollut juoksupojan syy, että sille annettiin väärä nippu. Pauliina katseli koneen ylitse veljenvaimon punaisenruskeaa tukkaa, joka valui kahden puolen kasvoja. Laihoissa käsissä oli kirkkaanpunaiset kynnet, suu oli mutrussa kuin pikkutyöllä. Se tuntui tietävän, että katseltiin. Se nousi äkkiä, heitti paperiarkin roskakoriin ja ryntäsi keittiöön vaikkei vielä ollutkaan päiväkahvin aika.

Niillä on taas riitaa, Pauliina ajatteli. Olisi pitänyt kysyä, auttaa jotenkin, mutta hän ei jaksanut. Arjasta näki heti, millä tuulella se oli. Viime aikoina enimmäkseen tasaisen vihainen. Sulo ei puhunut mitään, mutta kävi ahkerasti kylässä ilman Arjaa. Oikeastaan hän ei koskaan ollut pitänyt veljensä vaimosta. Se oli kovin lapsellinen, puhui asioitaan vieraille ihmisille,

työpaikallakin. Sulon sairaalareissuja se oli alkanut erikoisesti vainota, sanoi niihin menevän kaiken rahan. Mitä sille hullulle, ei se mitään käsitä kuitenkaan, Arja sanoi. Hän ei näyttänyt, että oli pahoillaan, yritti selittää asian Sulon eduksi, muttei tuntenut onnistuvansa. Arja oli kovin muuttunut, ennen se edes yritti, nyt vain nalkutti. Hän muisti häät kolme vuotta sitten; alentuvaiset kasvot ja hienon piikittelyn. Arja oli saanut ainoana tyttärenä kaiken kodissaan. Suloa vanhemmat eivät hyväksyneet, eikä tämä rasittanutkaan appivanhempia käynneillään. Häitten jälkeen se oli visusti pysytellyt erossa perheestä. Veli oli itsepäinen, tottunut pitämään puolensa.

- Terve, joku sanoi ja kopautti kynnellään kirjoituskoneen telaa. Pauliina huomasi tuijottavansa Ritan iloisiin kasvoihin. Se oli tullut toimituksen puolelta, halusi puhua hänen kanssaan. He menivät arkistoon, seisoivat hyllyjen välissä sillä aikaa, kun Rita etsi sopivaa laattaa. Pitkät sormet selasivat nopeasti. Huoneessa oli ummehtunut haju, sekoitus painomustetta, tomua, vanhaa paperia.

- No, Pauliina sanoi ja tuijotti kansiota, joka pullisteli liimauksissaan pöydällä.

Rita nosti kirjekuoren laatikosta, nojautui seinään.

- Ottaisitko öitsemään, se sanoi. - Tilanne on näet se, että olen tällä hetkellä ilman asuntoa. Meillä meni tänä aamuna vuokralaisen kanssa välit sökö. Mieseläjä oli taas yötä ja kuunneltuani tuntitolkulla naimisen ähinää, minä sanoin, että nyt pannaan vuokra kolmeen. Ulla otti nokkiinsa.

- Etkös sinä jo niille sanonut?

- Vaikka miten monta kertaa, Rita sanoi. Se napsautti sytkärin palamaan, liekki valaisi kasvot. Arkisto oli hämärä, sillä sälekaihtimet olivat kiinni.

- Mieshän on aika pahapäinen?

- Minä kanssa, Rita virnisti. - Paahtoihan se vähän vanhoistapiioista ja sillä lailla, mutta osaan minäkin sanani asettaa. Ulla oli ensin polleeta, uskoi minun pelottelevan. Suupielet sillä vähän lasi, kun ilmoitin muuttavani. Uusi asunto on ollut minulla jo tammikuusta kiikarissa. Eilen omistaja sitten soitti, kysyi tulenko ja tänä aamuna se ratkesi. Kallishan se on toveriasunnon rinnalla, mutta ainakin saan sitten päättää omista asioistani. Nyt siellä siistitään. Edellinen vuokralainen lähti toissapäivänä, joten et sinä pitkäaikaista harmia minusta saa.

- Asunnot on aika lujassa, Pauliina kääntyi. Arja käveli arkistokaapille, katsoi heitä vihaisesti.

- Mitä tuumaat, Rita musersi savukkeenpään tuhkakuppiin.

- Tule vaan, Pauliina sanoi. - Saadaan kerrankin jutella.

- Sopiihan sinne, kun ei Sulokaan siellä aina kortteeraa, Arja pisti väliin, tuli heidän mukanaan käytävään. Rita jatkoi matkaansa toimitukseen, ei puhunut asunnosta enää mitään. Se ei halunnut sotkeutua toisten selvittelyihin.

- Et kai sinä häihin mene, Arja sanoi Pauliinalle, kun he olivat kahden.

- Tottakai, Pauliina työnsi otsalle valahtaneen hiuskiehkuran taaksepäin.

- Sulo ei ainakaan tule.

- Niinkö se sanoi, Pauliina piti kättään ovenkahvassa.

- Me ei mennä sinne, Arja sanoi päättäväisesti. - Siihen ei sinulla pitäisi olla mitään sanomista vaikka Sulo käykin hakemassa joka asiaan luvan.

- Vai niin, Pauliina sanoi ja avasi konttorinoven. Juoksupoika nojasi vetelästi seinään tiskin luona. Se oli hontelo, tukka roikkui silmillä. Uusi poika, Pauliina

ajatteli. Kummallista, etteivät ne viihtyneet talossa, tytöt vielä poikia huonommin. Juuri kun sai yhden opetetuksi talon tavoille, se jo lähti toiseen työpaikkaan ja uusi seiso suurissa kumisaappaissaan konttorissa. Tuntui kuin oma työ olisi mennyt hukkaan. Sama juttu kuin tyttöjen kanssa. Uusi harjurikin oli tavallista avuttomampi, hermostui ja unohti neuvot. Se ei edes kysynyt, yritti vain ja teki väärin. Arjan työ kävi rutiinilla, mutta sitten se alkoi ajatella omiaan ja laskuröykkiöt kasvoivat. Olisi välttämättä tarvittu yksi lisää, sellainen jota ei olisi tarvinnut kaikkeen opettaa. Yhden ihmisen aika meni hukkaan toisten neuvomisessa, omat työt jäivät. Jos vielä sattui sellainen harjuri kuin syksyllä, niin päivä oli täynnä ikävyyksiä. Tyttö oli nostellut nokkaansa, sanonut ettei tämä tai tuo kuulunut sille. Se oli pitemmälle koulutettu kuin he, mutta sillä ei ollut työkokemusta. Lopulta juttu meni periaatekiistaksi ja tyttö lähti. Miten tarkkoja nuoret olivat, hän ajatteli. Heillä ei kukaan töitään valinnut, paitsi rouva Rassila. Sille oli vaikea mitään sanoa, kun se oli vanhin, jäisi pian eläkkeellekin. Hän saisi luultavasti sen paikan, mutta viime aikoina hän oli alkanut ihmetellä omaa haluttomuuttaan. Työ ei enää kiinnostanut tai ehkä hän pohti asioita enemmän. Ennen hän oli vain tehnyt, ajatellut palkkaa, jonka siitä sai eikä miettinyt viihtyvyyttä. Sitäpaitsi ihmiset olivat mielenkiintoisempia kuin tiliviennit, hän ajatteli. Kirjanpidosta ei voisi koskaan niin paljon nauttia kuin ilmoitusten vastaanottamisesta, sikäli kuin työstään nautti.

Usein hänellä oli merkillinen tunne siitä, ettei ollut tarpeellinen. Kaikilla oli joku ihminen, jonka kanssa ne viihtyivät tai riitelivät. Hänellä ei ketään. Hän oli hapan, kun Arja puhui innostuneesti toimitustyöstä. Se oli saanut pari pakinaa lehteen, Rita kehui niitä näppäriksi.

Veljenvaimo ei jäisi konttoriin. Ja oikeinhan se oli, että mentiin eteenpäin. Hän oli vain penseä. Joskus hän oli ollut Sulolle tarpeellinen, nyt se ei paljon kertonut asioitaan. Veljellä oli takana epäonnistunut avioliitto, hänellä ei sitäkään. Ehkä Sulo ja Arja saisivat vielä parsittua asiansa kasaan, nyt niillä oli seinä vastassa. Veljelleen hän halusi hyvää, muista ei ollut väliä. Sulon piti jaksaa ja onnistua. Joskus hän tunsi pelkoa, sellaista masentavaa, toivotonta pelkoa, ettei mikään enää muuttuisi.

Hän tuijotti ulos. Ikkunan takana heiluttivat koivut paljaita oksiaan. Jos työmatka olisi pitempi, hän lämpenisi kunnolla. Nyt pääsi juuri portaille, kun alkoi viihtyä ja veri kiersi hyvin. Hän ajatteli usein, että hän menee vielä ulos ja juoksee rivakasti pienen lenkin, mutta se jäi aina. Kun hän pääsi tuoliin istumaan, väsymys kaatui niskaan ja hän vain oli. Tuskin viitsi syödä tai vastata puhelimeen. Hän oli vihainen ihmisille, jotka säntäsivät kylään juuri, kun hän oli päässyt työstä. Hän ei jaksanut olla silloin seurustelutuulella.

- Hohhoijaa, rouva Rassila sanoi ja sulki tilikirjan. - On mukava lähteä taas kotiin. Ostin ruokatunnilla kaalikääryleitä, siitä saa mukavasti iltapalaa.

Pauliina meni lukitsemaan konttorin oven, Arja alkoi laskea kassaa. Kaikilla oli äkkiä kiire. Harjuri vilkuili kelloaan, sen posket hehkuivat. Pauliina arvasi pojan odottavan taas kadulla. Ne menivät aina yhtämatkaa käsivarret toistensa ympärille kiedottuna. Kävivät ostamassa yhtä aikaa ruokaakin, rouva Rassila tiesi, kun asui samalla suunnalla.

Tuuli ei ollut lainkaan hiljentynyt, kun Pauliina työntyi takapihalle. Polkupyörät rämäsivät telineessä. Latomon valot loistivat autotallin seinään. Hän tuli kadulle ja jäi

odottamaan valojen vaihtumista. Tavaratalon edessä oli joutilaita, jotka tukkivat kulkutien. Niitä seisoj siinä aina. Hän ärtyi väistäessään naista, joka hitaasti käveli pulleine kasseineen edellä. Se täytti koko jalkakäytävän. Lopulta hän pääsi ohitse. Kunpa Sulo olisi mennyt kotiinsa, hän ajatteli. Jos se vaan on jäänyt nukkumaan, niin minä kyllä sanon. Hän harppoi portaat ylös ja avasi oven.

Sulon kengät retkottivat keskellä eteisen lattiaa. Mies makasi sohvalla sikeässä unessa, käden ulottuvilla oli tyhjäksi juotu kaljapullo. Pauliina seisoj keskellä lattiaa, tuijotti kasvoja, jotka näyttivät suojattomilta ja katkerilta, mutta hän kovetti itsensä. Sulon takia, hän lepytteli omaatuntoaan.

- Eikös sinun pitäisi olla kotona, hän sanoi terävästi ja alkoi siivota huonetta. Hän siirteli lehtiä, suoristi matot ja korjasi tiskit pesualtaaseen.

- Kato systeri, Sulo sanoi. Se liikahti sohvalla, haroi sormillaan ruskeaa tukkaansa. Leuassa törrötti ajamaton parransänki.

- Arja on vihainen.

- Mä en jaksa, Sulo sanoi. Se katseli sisarensa liikkumista huoneessa. - Susta on tulossa hyvää vauhtia aika kalkkuna. Hyppäät joka pölyhiukkasen perästä, kiskot mattoja suoraan suu kireällä. Kaikki vanhanpiian merkit. Raivoraitis ja raivosiisti.

Pauliina iski lehdet eteisen naulakon alle, Sulon kengät lensivät kumimatolle. Lattialla oli hiekkaa, se oli irronnut kantalapuista. Hän lakaisi sen pois, karisti roskat vessanpyttyyn. Sulo hieroi silmiään, nojasi kyynärpäillään polviinsa aivan kuin ei olisi vielä kunnolla herännyt. Paita oli noussut pois housuista, hihassa oli rasvaläikkä.

- Joo, joo, näenhän mä ettet sä tykkää meikäläisen vierailusta. Vähemmälläkin, Sulo nousi ja avasi ikkunan.

Tuuli riuhtaisi verhoja, lennätti ne sitten kiivaasti takaisin huoneeseen. Kuvalehti alkoi liikahtella pöydällä.

- Isäkin kävi aamupäivällä, Pauliina sanoi. - Häät on torstaina.

- Joo, mä tiijän, Sulo sanoi, raaputti niskaansa ja istui sohvalle. - Marita oli kai käynyt meillä raivoomassa, aikoo muuttaa kotoaan. Menkööt vaan, näkee mitä sekin on.

- No, miten se auto sillai, Pauliina kysyi ja päästi takertuneen verhon irti. Tuuli jyskytti ikkunaa, liimapaperi oli irronnut ja piti pärinää.

- No, miten se, Sulo matki ärtyneenä. - Levis vaan ja oli saatananmoinen työ laahata se pois. Onneks olin paluumatkalla. Jos olis ollu isompi kuorma, niin kusessa olis oltu. Äijä natkutti, mutta mä sanon sille, etten kauaa kuuntele. Auto on paska, niin ne sano korjaamollakin. Siinä kävi poliisitkin kattomassa, kun seistiin. Kai se vähän äijää säikäytti. Kysy haluunko mä ottaa jonkun ulkomaan linjan. Eihän mulla ollu varaa, mä otin. Maanantaina lähen kuskaan sianlihaa Neuvostoliittoon. On sekin jotain vaihtelua. Vaikka mieluimmin mä ajasin ny lautalle, sais ees ryypätä. En tiijä mitä hohtoo siinä on, mutta ny tuntus siltä, että täytyy. Joskus sekin homma oli tylsää, nyt tuntuu kaikki, mikä on näistä maisemista pois, mukavalta.

Sulo laski kaljapullon tiskipöydälle. Huoneessa oli viileää, mutta Pauliina antoi ikkunan olla auki. Lasten kimeät äänet kuuluivat pihalta, roskalaatikon kansi paukkui.

- En mä tästä itekään tykkää, Sulo jatkoi, - mutta kun täällä saa ees rauhassa maata. Sitä ei semmonen ihminen käsitä, joka ei ite ole rattia kääntäny, mitä on ajaa väsyneenä. Kun olis ees niitä lepopaikkoja, mutta perkele niitä mitään. Autokin on väliin niin kylmä, että kun herää, on tukka ja sukat jäässä. Vaan kyllähän sitä nukkuu.

Viimeksi koisasin ratin päällä, toiset teki kuormaa. Ei siinä pahasti kolinat häirinneet. Jos olis kaveri mukana, niin vois ottaa pienet nokoset, mutta kun kaikki ei halua. Ne pelkää, että tulot menee eikä toi äijäkään siihen innokas ole. Mulla on semmonen tunne, että mä vaihan firmaa.

Pauliina sulki ikkunan, siirsi verhot eteen. Sulo alkoi laittaa kenkiä jalkaansa.

- Mä tuun sit torstaina hakeen, se sanoi ja tempaisi takin naulakosta. - Paat ittes valmiiksi.

Pauliina istui sohvalle, tuijotti mummun tekemää kanavatyötä. Se oli mustavalkoinen. Porraskäytävästä kuuluivat Sulon nopeat askeleet, sitten ulko-ovi rämähti.

Sulo oli pyytännyt jonkun kerran Arjaa mukaansa. Se oli silloin, kun se ajoi pitkiä linjoja ulkomaille. Vaimo ei kuitenkaan halunnut, sanoi ettei se ollut mikään kiitopimu. Sillä ei oikein ollut käsitystä Sulon työstä. Se kuvitteli kaikenlaista turhaa, puhui liftarityöistä. Pauliina oli ollut muutaman kerran, näki arkikasvot eikä enää turhia haikaillut romantiikasta. Auto ja lasti asettivat aikamoisen vastuun kuskille. Maiseman ihailu jäi tien tarkasteluksi, hätäisiksi kahvihetkiksi mielikuvituksettomilla huoltoasemilla, jonotukseksi rajapuomeilla. Tietenkin mies oli riippumaton ajaessaan kauniina kesäyönä pitkin peltoaukeita, läpi metsien ja hiljaisten kylien, mutta sitten oli pimeitä, liukkaita sadepäiviä. Pistävää auringonpaistetta, tomua ja pikeä. Kuitenkin oli jonkinlainen tunne siitä, että oli oman itsensä herra. Auto totteli, mutkat tulivat tutuiksi. Raja- asemilla saattoi joku tullimies morjesta. Kotihuolia ei kuitenkaan saanut olla. Jos ne jyristivät rekan mukana, oli työ vieläkin raskaampaa. Omaan elämiseen ei tahtonut muutenkaan jäädä aikaa ja kun väleihin tuli kitkaa, se heijastui kaikkialla. Mietti vain ratissa, mitä kotona

tehtiin. Sulokin pelkäsi Arjaa. Pauliina ei tiennyt, oliko Arjalla kesällä ollut jotain vipinää kesätoimittajan kanssa. Hän oli nähnyt sen usein Arjan seurassa. Veljenvaimo oli kovasti seliteltyt, pelkäsi hänen kertovan, mutta eihän asia hänelle kuulunut. Hän tiesi kuitenkin Sulon epäilevän vaikka se oli liian ylpeä kysyäkseen.

Toimittajista se kuitenkin puhui pahaa, haukkui tärkeiksi ja sanoi niitten tarinoita valheeksi. Puhuvat paskaa yhtä hyvin kuin kirjoittavatkin, Sulo sanoi. Arja oli vihainen.

Jos vaimo olisi ymmärtänyt, että Sulo oli väsynyt, olisivat asiat luistaneet hieman paremmin, hän ajatteli. Ja se rahakysymys. Arja pelkäsi nyt Tyynen vievän osan Sulon perinnöstä. Marita vielä löi lusikkansa soppaan. Se juoksi kylässä ja yllytti veljenvaimoa. Hän oli sille kerran sanonutkin, ja tyttö suuttui siitä. He eivät muutenkaan olleet oikein hyvissä väleissä.

Sulo pelkäsi, että Arja oli ottanut sen perinnön toivossa. Se puhui siitä monta kertaa, sanoi selittäneensä asian heti alussa vaimolle. Arja halusi, että niillä olisi ollut oma liike, ainakin auto. Se ei tajunnut, mitä kaikki maksoi. Jos se vaan olisi mennyt Sulon mukaan, Pauliina ajatteli, niin sen silmät olisivat vähän auenneet. Arja osasi kirjoittaa hienoja pakinoita, mutta ei puhua miehelleen. Se tuntui merkillisen vaikealta. Jos kerran mietti ja kirjoitti asiat paperille, eikö silloin ollut myös helppoa sanoa ne ääneen? Ainakin hänestä tuntui siltä. Joskus oli kyllä vaikea puhua. Ajatuksia liikkui mielessä, mutta niille ei löytänyt sopivia sanoja, sellaisia jotka toinen olisi käsittänyt.

Sulo ei siitä pidä, jos Arja menee toimitukseen, hän ajatteli. Tulee taas kesäkin, uudet toimittajat.

Puhelin soi äkkiä. Ensin hän ei tajunnut, mikä se oli vaan meni ovelle, huomasi sitten erehdyksensä.

- Onks Sulo siellä, Arja kysyi itkuisella äänellä.

- Lähti juuri, Pauliina sanoi ja jäi odottamaan, mitä toisella oli mielessään. Toivottavasti se ei alkaisi riidellä.

- Mä en tiiä missä se viime yönkin taas oli, Arja selitti.

- Se kaveeraa jonkun meijän talon miehen kanssa, latomosta kai. Mä vähän luulen, että se on sama häiskä, joka kävi meille huutamassa. Jos mä olisin tiennyt sen asian varmaksi, niin takuulla olisin kyllä sanonu. Mies on koko viikon ajossa ja sit jos sen joskus onnistuu näkeen, niin se menee kaljalle tai tulee sun luokses. Kun mä yritän puhua sille, se menee vain maata ja sanoo, että on väsyny. Herrajumala millon me puhutaan? Mä oon varma, että sillä on joku nainen, ei se muuten. Joskus piti vielä hyvänäkin, nyt vaan kiroilee ja haihtuu kartsalle. Osamaksutkin taas tulee eikä mulla ole rahaa. Kohta mä sanon, että viekää vaan. Samahan se on, kun ei kotia kuitenkaan ole.

Arja vaikenä, se oli purskahtamaisillaan itkuun.

Ovikello pirahti, Pauliina muisti Ritan.

- Kuule, minun täytyy lopettaa, hän sanoi. - Puhutaan sitten toiste tästä enemmän.

- Niin tietysti, Arja oli katkera sulkiessaan puhelimen. Pauliinalla oli huono omatunto, mutta hän oli helpottunut saadessaan olla vastaamatta toisen kysymyksiin. Ei kai se vain minua syytä, hän ajatteli avatessaan ovea Ritalle.

He nostelivat tavarat sisälle, latoivat laatikot eteisen nurkkaan. Niitä ei ollut paljon. Rita oli jättänyt osan vintille, lupasi hakea ne vasta muuttaessaan. Sillä oli hyvät välit talkkarin kanssa, kun teki joskus sen avuksi lumitöitä.

Rita levitti astiansa tiskipöydälle, sanoi pesevänsä Pauliinankin kahvikupit. Se teki kaiken tottuneen näköisesti, antoi toisen olla hiljaiseen. Niin oli hyvä, Pauliina ei ollut seurustelutuulella. Oli mukavaa lojua sohvalla, kun Rita laittoi ruokaa. Ensin hän tosin ehdotteli heikosti itseään siihen hommaan, mutta tyytyi sitten katsomaan. Joskus hän ajatteli, että perheettömänä oli kiva olla. Kai hän oli omahyväinen, mutta toisista huolehtiminen työpäivän jälkeen ei oikein innostanut. Oli sellainen tunne, että piti ensin hengittää. Hän alkoi puhua siitä Ritalle, kun tämä kattoi pöytää.

- Monet naiset antavat periksi, Rita hymähti. - Raatavat kahdenkin edestä, mutta minun mielestäni kaikki on kiinni vain kasvatuksesta. Meillä äiti opetti huolehtimaan asioista, ainakin meidät lapset. Isä jäikin vähemmälle. Sitä oli ehkä vaikeampi kasvattaa.

Pauliina istui pöytään, levitti margariinia leivälle. Hellalta tuli herkullisia tuoksua.

- Maalla se on kai vaikeampaa, Pauliina sanoi. Hän nosti keittoa lautaselleen. - Kaisa käski kovasti, Arviakin komensi eikä mummu ollut yhtään huonompi. Vieläkään ei ole jättänyt touhuamistaan. Minusta isä on ollut notkeampi kuin muut miehet, se leipookin hätätilanteessa. Sulo on samanlainen, tekee ruokaa ja tiskaa. Kaisa ei katsonut, kuka työt teki ja se on oikein. Pojat jää usein vähemmälle, ne saa leikkiä ja tytöt pannaan taloushommiin. Vaikka kyllä Sulokin monesti hatkat otti, minä sain tehdä sen työt ja silti oltiin vihaisia.

Kuuma lihapulla poltti suussa, hänen oli juotava kiireesti maitoa päälle, että sai niellyksi.

- Minä en oikein tiedä, Rita sanoi ja maisteli keittoa, - kun se isäsi käski minuakin häihin. Juttelin Sulon kanssa tavaratalon luona, kun isäsi tuli siihen. En minä voinut sanoa, etten tule. Mukavaahan se tietysti olisi, kun en ole teillä koskaan käynyt. Mitäs arvelet?

Pauliina vei lautasensa tiskipöydälle.

- Mikäs siinä, kun isä on käskenyt, hän sanoi. - Sinusta kai tuntuu hullulta, että minä väliin sanon isä ja sitten taas Arvi. Se vaan menee sillä lailla. Viime aikoina olen alkanut puhua Arvista. Kaisaa minä en koskaan oppinutkaan äidiksi kutsumaan, mitä nyt pakon edessä. Mitä minä kahdella, ja kun tämä jäi vieraaksi. Vaikkei se omakaan sen tutumpi ole. Sulon kanssa kerran puhuttiin, ettei meillä paljon muistoja ole sieltä oikeasta kodista. Isää en muista lainkaan ja äiti oli aina kireä. Sulo sanoi, että ne riitelivät. Äiti oli kovin väsynyt, kiukkuinenkin ja sitten väliin kuin omissa maailmoissaan. Eivät kai ne toisilleen sopineet.

- Kukas täällä sopisi, Rita työnsi leivät laatikkoon. Pauliina ajatteli, että se tarkoitti Suloa. Jotenkin sillä oli sellainen ilme. Hän ei ollut edes tiennyt, että ne tunsivat toisiaan. Hänenkään luokseen eivät olleet sattuneet yhtä aikaa. Teki mieli kysyä, missä ne olivat tavanneet, mutta sellainen oli typerää. Rita oli jotenkin muuttunut. Aina se oli ollut tyyni ja rauhallinen, mutta nyt sitä oikein pelkäsi, mietti lauseitaan, mitä sille sanoi. Kuitenkin hän kaipasi Ritaa, kun se ei käväissyt konttorissa tai soittanut illalla. Tuntui mukavalta, että oli sellaisiakin, jotka eivät kuormittaneet toisia huolillaan. Eivät ainakaan joka päivä. Ritallakin oli ollut vaikeuksia, rouva Rassila tiesi. Koulu oli käyty velaksi ja sisaria piti avustaa. Kuitenkin se

oli uskaltanut. Hänestä tuntui uhkarohkealta kurkottaa jonnekin sellaiseen, mitä ei tiennyt.

- Olin tänään iltapäivällä työväenopistolla, Rita sanoi tullessaan kylpyhuoneesta. Sillä oli aamutakki päällä. He olivat levittäneet patjan lattialle. Rita sanoi mielellään nukkuvansa niin eikä halunnut sohvalle. Se istui nojatuoliin, näytti vähemmän viralliselta.

- Uudisrakennuksesta ei taida olla tietoaakaan?

- Tuskin, Rita sanoi. Se nykäisi käsilaukun lähemmäksi ja otti siitä sytkärin. - Jääkiekkohallihan täällä jo on mutta kirjasto ja työväenopisto ovat kuin entisajan hyryläisiä. Vähän kaikkien nurkassa. Niin se on aina.

- Jokuhan kirjoitti, Pauliina lojui mahallaan sohvalla, - että syksyllä on aina ahdasta, mutta keväällä on tilaa. Väitti muotitouhuksi koko aikuisopiskelua.

- Juu, Rita puhalteli savurenkaita, - urheilu pitää kadut siisteinä, urheilu rauhoittaa nuorison. Mutta ei ne kaikki sinne kiekkokaukaloon mene. Ne vetää posket lommolla kessua, pilaa kuulonsa jytämusiikilla.

- Mutta eikös ole tarkoitus vaikuttaa näihin nuorempiin, semmisiin, jotka ei ole tehneet valintaansa, Pauliina puolusteli.

- Niin kai, mutta ei nekään kaikki kaukaloon mene.

- Eikä työväenopistolle.

- Ei, mutta kirjasto saisi silti olla jossakin muualla kuin vanhassa puurötiskössä, missä on koko ajan palovaara. Minä kyllä väittäisin, että kirjastoa tarvitaan enemmän kuin kiekkokaukaloa. Työväenopiston voi tietenkin sijoittaa jonnekin koululle, ei mene silloin tilojakaan hukkaan koska yhteiskuntahan ne kuitenkin rakentaa. Vaan kirjasto tarvitsee omat tilansa.

- Entäs vuorotyöläiset, Pauliina sanoi. - Ei kaikki voi tulla iltaisin. Mihis ne menee, kun kouluissa on omat oppilaat päivisin?

- Se on aika vaikea pulma, Rita heilautti jalkaansa. Sen säärissä oli tummia, kankeita karvoja.

Pauliina nojasi kämmeniinsä. Hänestä oli samantekevää, missä kiekkokaukalo tai työväenopisto oli. Hän ei juuri niissä käynyt. Kerran hän oli mennyt englannintunnille, mutta sitten tuli ylitöitä eikä hän voinut jatkaa. Kirjastossa hän joskus kävi. Lukeminen tosin väsytti. Kun koko päivän katseli numeroita ja kirjaimia nenänsä edessä, ei niistä enää illalla välittänyt. Arja luki espanjaa, maalasi ja luki isot kasat kirjoja. Hänestä tuntui, ettei se oikein osannut rauhoittua. Sulo oli samanlainen. Joskus hän oli mennyt niille kylään, ja ne istuivat kumpikin nenä kirjassa, eivätkä juuri pukahtaneet. Arja sentään tarjosi lasin likööriä, Sulo vain luki. Hän sanoi sille, että se pilasi silmänsä, mutta se nauroi. Väitti ennen pilaavansa ne kuin aivonsa. Niistä kirjoista se tuli väsyneeksi. Joskus se puhui lukemastaan hänelle ja oli kiukkuinen, kun hän ei ollut kiinnostunut.

Rita katseli hänen kirjahyllyään. Hän oli saanut lahjaksi muutaman kirjan. Jostain syystä ihmiset kuvittelivat, että hän luki paljon.

- Vähän mutta hyvää, Rita sanoi.

Pauliina punastui. Hän ei kehdannut sanoa ettei ollut edes kaikkia lukenut. Syksyllä oli aina pirteämpi, mutta sitten tuli vuodenvaihde kiireineen ja iltaisin meni myöhään työpaikalla. Silloin ei jaksanut muuta kuin syödä ja nukkua. Joulukirjat jäivät hyllyyn.

- Kuule mikä mies se siellä latomossa on, hän kysyi äkkiä. - Sellainen laiha, silmälasit. Kalju päälaki, korvallisella ja niskassa ruskeaa tukkaa. Kävelee kuin apina kumarassa ja isot hartiast tai ainakin siltä näyttää. Ja sitten parta, oikein siististi leikattu.

- Ai, Misha, Rita naurahti. - Se on oikein kiva mies. Se laittaa ilmoituksia, taittaa ja pystyy kyllä latomaan

koneellakin.

- Ärtynen se ainakin on, Pauliina alkoi selittää miehen käyntiä konttorissa. Rita näytti huvittuneelta.

- Juu, se sanoi, - paha päivä. Yksi konelatoja taittoi kätensä kannipäissään eikä ketään saatu tilalle. Meillä on vajaus kirjapainon puolella. Mishalla oli kiire, ei mikään ihme että kävi kiroilemassa. Muuten se kyllä on oikein siistikielinen, mukavimpia poikia koko latomossa.

Pauliina sammutti valot, kaivautui peitteisiin. Hän ei oikein uskonut toisen vakuutteluja. Mikä nimi se Mishakin oli olevinaan.

- Se käy kuulemma Sulon kanssa ryyppäämässä, hän sanoi hetken kuluttua. Rita kääntyi kyljelleen.

- Ei se ole ryyppymiehiä, ei varmastikaan. Minä tunnen sen pidemmältä ajalta. Oltiin joskus samassa lehdessä. Kyllä sinulle on nyt puhuttu muunnettua totuutta, Rita jutteli hiljaisella äänellä, - ellet ole käsittänyt Suloa väärin.

- Ei se sitä puhunutkaan, Pauliina sanoi harmistuneena. - Arja sanoi vain niitten kaveeraavan. Mitäs muuta ne tekee kuin ryyppiskelee. Ainakin Sulo on poissa kotoaan. Arja sen tietää, kun saa odotella illat.

- Kyllä se sittenkin minusta tuntuu mahdottomalta, Rita väitti. - Sen on täytynyt nyt alkaa, jos se yleensä ryyppääkään.

Pauliina ei sanonut enää mitään. Misha näytti lumonneen Ritan, ainakin siltä näytti. Hyvähän sen oli puhua, kun oli toimittaja. Ei sille keljuiltu. Toista oli olla konttorissa, sinne voi tulla huutamaan vaikka heillä oli kädet täynnä työtä. Eihän Mishan olisi tarvinnut muuta kuin painaa nappia, niin asiat olisivat selvinneet, mutta ei. Sen piti tulla rähjäämään. Minä vielä sille näytän, hän päätti.